

Fiskalna konsolidacija i konzistentne ekonomske mjere - put do stabilnog sistema

Dr Radoje Žugić

POTREBA USPOSTAVLJANJA FISKALNE ODRŽIVOSTI

Pred Crnom Gorom su se, nakon jedne godine recesije i višegodišnje izloženosti ekonomskoj krizi, otvorili brojni izazovi:

- Ranjivosti fiskalnog sistema, među kojima su ključne:
  - dostignuti nivo budžetskog deficita
  - nivo i dinamika javnog duga
  - finansiranje javnog duga i teret njegove otplate
- Problem nelikvidnosti u realnoj ekonomiji
- Slaba kreditna aktivnost banaka i visoko učešće NPL-a
- Potreba jačanja konkurentnosti i snažnijeg privlačenja SDI

POTREBA USPOSTAVLJANJA FISKALNE ODRŽIVOSTI

FISKALNA ODRŽIVOST = FISKALNA ODGOVORNOST

- Promjena pristupa od TROŠENJA SREDSTAVA ➡ UPRAVLJANJU SREDSTVIMA
- Odgovoran pristup planiranju i izvršenju budžeta i strateško-višegodišnje planiranje ciljeva i aktivnosti (Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti)
  - numerička fiskalna pravila (limit maksimalnog deficita - do 3% BDP-a i limit maksimalnog nivoa zaduženosti - do 60% BDP-a)
  - proceduralna pravila (fiskalna odgovornost, inspekcijski nadzor, institut budžetskog inspektora)
- Promjena pristupa od DEFINISANJA PLANOVA ➡ PRIPREMI PROJEKATA
- Jačanje internih i eksternih kontrolnih mehanizama

FISKALNA KONSOLIDACIJA - CILJEVI

- Unapređenje performansi korporativnog sektora
- Poboljšanje međunarodne pozicije Crne Gore, sa stanovišta EU i NATO integracija (kriterijumi iz Mاستrihta)
- Dugoročni prosperitet i ekonomski razvoj
- Snažniji nastavak EU i NATO integracija
- Unapređenje životnog standarda pojedinca

FISKALNA KONSOLIDACIJA - FAZE

- 1. Redukcija svih pozicija u budžetu, osim u dijelu jačanja kapaciteta potrebnih za integracione procese**
- 2. Stavljanje posebnog akcenta na borbu protiv sive ekonomije** (rad Komisije za sivu ekonomiju, čiji su članovi, osim predstavnika resornih državnih organa, i predstavnici Skupštine, poslodavaca i sindikata, koji se zasniva na principima pune transparentnosti, neselektivnosti i nulte tolerancije na sve pojavne oblike sive ekonomije)
- 3. Povećanje više stope PDV-a sa 17 na 19%** (dobra PR kampanja, koja je podrazumijevala faznu komunikaciju sa javnošću – upoznavanje sa nalazima kompleksnih analiza pripremljenih od strane MF i CBCG, kao i međunarodnih finansijskih institucija, kao i komunikaciju sa najvažnijim uvoznicima, distributerima i proizvođačima, koji su pokazali visok stepen društvene odgovornosti)

FISKALNA KONSOLIDACIJA - FAZE

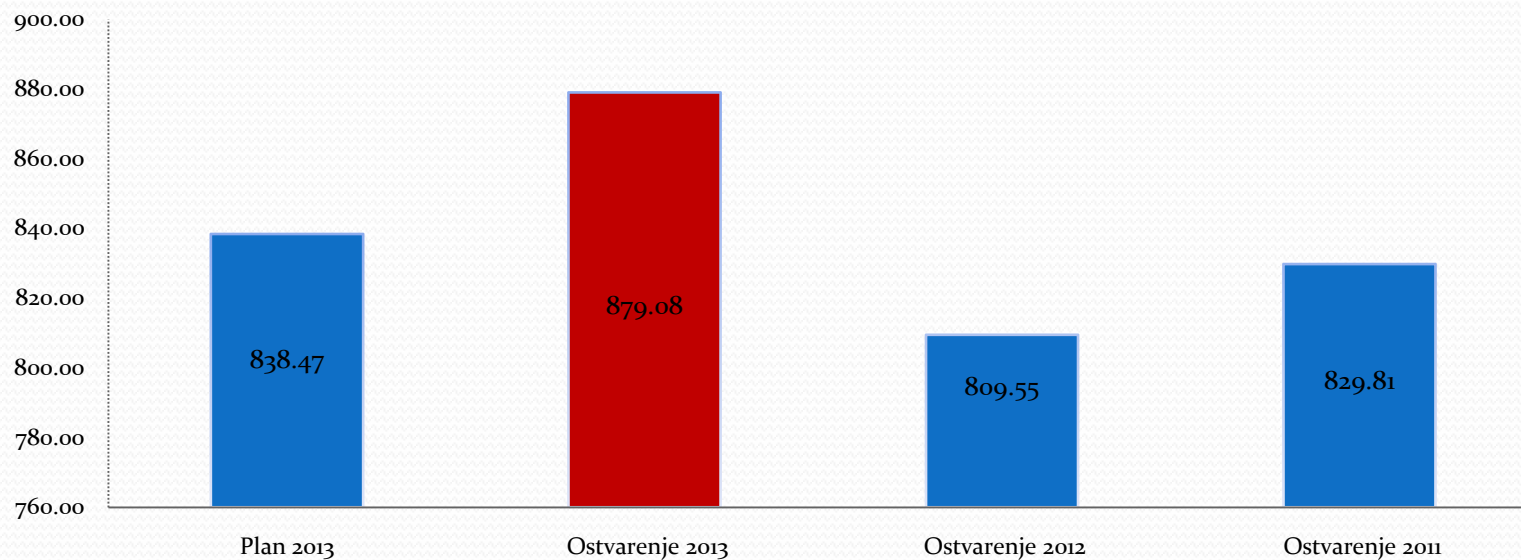
4. Urgentne mjere fiskalnog prilagođavanja (kraj 2012. i početak 2013.)

- Uvođenje “kriznog” poreza
- Konsolidovanje finansija u opštinama
- Racionalizacija potrošnje upravnih odbora u javnim preduzećima, ustanovama, fondovima
- Racionalizacija potrošnje regulatornih agencija
- Smanjenje broja Vladinih radnih tijela i iznosa naknada koje se primaju po tom osnovu
- „Zamrzavanje“ penzija
- Smanjenje svih diskrecionih troškova

EFEKTI DOSADAŠNJIH MJERA

Prihodi Budžeta Crne Gore u periodu od 01.01.-30.09.2013. ostvareni u iznosu od 879 miliona eura, što je:

- **70 miliona eura, odnosno 8,6% više u odnosu na isti period prošle godine**
- **40 miliona eura, odnosno 4,8% više u odnosu na plan**

PRIJEDLOG BUDUĆIH MJERA

- 1. UREĐENJE SISTEMA ZARADA U JAVNOM SEKTORU** - Priprema novog zakona koji će definisati zarade u javnom sektoru, a čijim će se odredbama precizirati način utvrđivanja zarada koji će biti ***uslovljen trendom ekonomskih i fiskalnih parametara***, dok će se istovremeno obezbijediti ***unificiranje načina obračuna zarada za obavljanje istih poslova***.
- 2. ANALIZA MODELA OPOREZIVANJA FIZIČKIH LICA** - U toku je priprema analize modela oporezivanja dohotka fizičkih lica na osnovu koje ćemo se odrediti da li ostajemo pri proporcionalnom ili uvodimo elemente progresivnog oporezivanja dohotka fizičkih lica.
- 3. DALJA HARMONIZACIJA AKCIZNE POLITIKE – uvođenje „akciznog“ kalendara** - Imajući u vidu potrebu ubrzane harmonizacije akcizne politike sa Direktivama EU, iniciraćemo uvođenje ***akciznog kalendara*** kojim bi se unaprijed precizirala dinamika postepenog povećavanja akcize u periodu od tri do pet godina.

PRIJEDLOG BUDUĆIH MJERA

- 4. STROŽIJE SANKCIONISANJE POVRATNIKA U PREKRŠAJU** - Korekcija, odnosno dopuna važeće regulative u cilju izbjegavanja slučajeva da poreski obveznici, uprkos sprovedenim sankcijama, ponavljaju kršenje propisa u više uzastopnih navrata (čak i do 7 puta). Namjera je da se definišu rigorozne mjere prema ovim subjektima, čak i do nivoa oduzimanja licence za rad.
- 5. VEĆI NIVO ODRŽIVOSTI PENZIJSKOG SISTEMA** - Imajući u vidu da deficit Fonda PIO značajno utiče na rast budžetskog deficita, neophodno je iznaći formulu usklađivanja penzija.
- 6. JEDNOKRATNA OTPLATA GLAVNICE ZA STARIJE DUGOVE** - Definisane zakonskog okvira koji će poreskim dužnicima omogućiti da, za obaveze iz prethodnog perioda, jednokratno izmire glavnice duga, što je praksa koja postoji i daje dobre rezultate u našem okruženju, kao i u nekim zemljama EU.
- 7. NAPLATA PORESKOG DUGA IMOVINOM DUŽNIKA** - Nastavak aktivnosti na naplati dijela poreškog duga imovinom poreskih dužnika, kroz odlučivanje po dostavljenim zahtjevima (trenutno ih ima 25 , a vrijednost duga je u nivou od oko 24 miliona eura).

PRIJEDLOG BUDUĆIH MJERA

- 8. RACIONALIZACIJA JAVNIH NABAVKI** - Osim unapređenja regulatornog okvira, fokus u narednom periodu će biti na ekonomskom aspektu, odnosno opravdanosti javnih nabavki.
- 9. SNAŽENJE MJENICE KAO INSTRUMENTA OBEZBIJEĐENJA I IZVRŠENJA** - Namjera je da se koriguje, odnosno dopuni zakonodavni okvir na način da se osnaži mjenica kao instrument obezbijeđenja i izvršenja, shodno pozitivnoj uporednoj praksi.
- 10. DECEMBAR – MJESEC ŠTEDNJE** - Ministarstvo finansija će predložiti da Vlada usvoji zaključke koje će obavezati potrošačke jedinice da sve diskrecione troškove, kao i troškove službenih putovanja i naknada, u toku decembra, svedu na minimum.

KONKURENTNOST EKONOMIJE

U cilju podsticanja i održavanja konkurentnosti korporativnog sektora, koja po sebi znači i viši nivo fiskalne održivosti i finansijske stabilnosti, u periodu nakon realizacije mjera fiskalnog prilagođavanja, pripremićemo višeslojnu analizu ukupnih tereta nametnutih ovom sektoru, polazeći od javnih prihoda utvrđenih i na centralnom i na lokalnom nivou.

- Značajan broj investicija iniciran ili u toku (infrastruktura, energetika, turizam,...)
- Važan kontinuitet u sprovođenju strukturnih i regulatornih reformi

PRIORITETI RASTA I RAZVOJA

Podsticanje ekonomskog rasta, kroz definisanje i implementaciju mjera koje treba da podstaknu stvaranje nove vrijednosti i snažniji rast BDP-a, može biti obezbijeđenje samo kroz:

- *Strukturne i regulatorne reforme*
- *Poštovanje principa fiskalne odgovornosti*
- *Unapređenje poslovnog ambijenta*

Glavni impulsi rasta u srednjem roku su:

- *snažan rast investicione aktivnosti u sektorima turizma, energetike, infrastrukture, saobraćaja,...*
- *blagi rast potrošnje domaćinstava*

ZAKLJUČCI

- Implementacija novog seta mjera sistemskog karaktera
- Nastavak fiskalne konsolidacije
- Višeslojna analiza ukupnih tereta nametnutih korporativnom sektoru i definisanje mjere podsticanja njegove konkurentnosti
- Jačanje napora na održavanju postojećih oskudnih proizvodnih kapaciteta i podsticanju novih
- Nastavak daljeg snaženja kapaciteta svih inspekcija, uz paralelne aktivnosti na usklađivanju regulative
- Ostali elementi jačanja fiskalne stabilnosti:
  - Reorganizacija regulatornog tijela i fazna centralizacija javnih nabavki (ne samo pravni aspekt, već i ekonomska cjelishodnost)
  - Aktivnosti u socijalnoj sferi